

УДК 371.622

О. О. АДАМЕНКО

м. Миколаїв

КОНЦЕПЦІЯ МУЗЕЮ ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ

У статті розкриваються основи концепції музею освітнього закладу. Сформульовано поняття «музей освітнього закладу», його особливості, функції, педагогічна програма. Запропоновано проект концепції музею-лабораторії «Педагогічна освіта Миколаївщини» Інституту педагогічної освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського.

Ключові слова: музей, музей освітнього закладу, концепція музею освітнього закладу, навчальна робота, дослідницька діяльність, виховна робота, просвітницька робота.

Постановка проблеми. Сьогодні музей – це культурно-освітній заклад, який ставить перед собою, окрім специфічних професійних завдань, також широкі наукові, просвітницькі та виховні завдання. Сучасні музеї – це своєрідні центри духовної культури майбутнього. Реальні соціально-культурні умови підштовхують музеї освітніх закладів для пошуку нових форм, жанрів, методів і прийомів роботи, формування нового вектора розвитку. Одне з найважливіших науково-організаційних завдань керівника музею, педагогічного колективу та активу музею – це розробка концепції. Концепція – це науково – обґрунтована програма діяльності музею, а також стратегія його розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття «музей освітнього закладу» було сформоване та введене в науковий обіг на початку ХХ ст. в Німеччині і пов'язане з іменами А. Лихварка, А. Рейхвена, Г. Фройденталя. У 1913 р. на конференції «Музей як освітній та виховний заклад» (м. Мангейм) А. Лихтварк першим сформулював ідеї про освітнє значення музеїв і запропонував новий підхід до відвідувача як до учасника діалогу.

На сучасному етапі проблеми музеїв освітніх закладів висвітлюються у наукових дослідженнях вітчизняних та зарубіжних учених, педагогів-практиків. Цим питанням приділяють увагу: О. Бабенко [1], Н. Бритвина [4], Л. Гайда [2], О. Карпова [4], Р. Маньковська [5], О. Прищепа [6], Б. Столяров [7] та ін.

Мета дослідження – виявлення ролі концепції як чинника розвитку музею освітнього закладу, використовуючи досвід музею-лабораторії «Педагогічна освіта Миколаївщини».

Об'єкт дослідження – процес створення та розвитку музею освітнього закладу.

Предмет дослідження – концепція як керівна ідея перспективного розвитку музею освітнього закладу.

Виклад основного матеріалу. Успішний розвиток музею освітнього закладу вимагає наукового обґрунтування своєї діяльності. Одне з найважливіших науково-організаційних завдань у створенні й розвитку музею – розробка *концепції музею освітнього закладу*. Концепція – система поглядів на те чи інше педагогічне явище, процес, спосіб, розуміння, тлумачення якихось педагогічних явищ, подій; провідна ідея педагогічної теорії [3, с. 177].

Під концепцією музею освітнього закладу слід розуміти систему поглядів організаторів музею на те, яким вони його уявляють: профіль, назва, статус у музейній мережі, призначення функцій музею, а також методи організації і реалізації, структура музею, система гарантування діяльності, принципи комплектування фондів та його використання, експозиційні і просвітницькі форми роботи, суспільно-корисна діяльність музею. Концепція музею – це довготривала програма діяльності музею [2, с. 24].

Музей освітнього закладу – це окреме культурно-освітнє середовище, основу якого складає експозиція музею, як основна форма музейної комунікації, освітня і виховна мета якого здійснюється шляхом демонстрації музейних предметів. Головною особливістю музею освітнього закладу є те, що це «музей для людей і руками людей». Даний вираз припускає активну участь студентів в усіх напрямках діяльності музею.

Високий статус музею освітнього закладу саме й надає інтеграція його у навчальний процес через музейні екскурсії, гуртки, дослідницьку роботу. Лише за таких умов музей

стає важливою складовою життя навчального закладу, імпульсом діяльнісно-орієнтованої освіти і традиції виховання молоді у атмосфері творчості.

Музей освітнього закладу вирізняється від звичайного музею якісними і кількісними параметрами відкритості, які, зрештою, визначають його унікальність. Музей освітнього закладу має й певні *особливості*. По-перше, ті, хто створюють музей (актив, студенти і педагоги) є його основними «споживачами» та «користувачами». Це відрізняє його від інших музеїв, які створюються однієї групою осіб (спеціалістами-музеологами). По-друге, музей освітнього закладу інтегрований в навчально-виховний процес: через свої методи і форми діяльності, він пов'язаний з викладанням конкретних навчальних дисциплін і з організацією виховної роботи. Зв'язок між освітніми установами і музеями інших типів не настільки тісний і інтенсивний [14, с. 33].

Традиційними *функціями музею* освітнього закладу є: комплектування, вивчення, облік, збереження колекцій та використання в цілях освіти та виховання. Тому музей освітнього закладу повинен мати достатній для реалізації даних функцій фонд музейних предметів, і навіть експозиційно-виставковий простір.

Все частіше музеї освітніх закладів створюють педагогічні програми, в яких під однією темою, яка має певну педагогічну мету, об'єднуються різні форми роботи. Окремо зупинимось на основних напрямках діяльності музеїв:

- *інформування* – це перший ступінь освоєння музейної інформації, тобто початкове отримання свідчень про музей, його колекцію або окремі музейні предмети. Воно здійснюється не тільки в формі лекцій та консультацій. Сучасне інформування охоплює найрізноманітніші способи надання інформації за допомогою комп'ютерів, друкованої продукції;
- *навчання* – другий ступінь засвоєння музейної інформації. Навчання охоплює передачу та засвоєння знань, а також здобуття вмінь та навичок під час музейної комунікації. Навчання здійснюється в формі екскурсій, тематичних занять;
- *розвиток творчого початку* – третій, вищий, ступінь засвоєння музейної інформації, він реалізується у формі студій, конкурсів;
- *спілкування*. В цьому напрямку музей дає широкі можливості. Воно може бути організовано в формі зустрічі, клубу, брифінгу, круглого столу;
- *відпочинок*. Як показує життя, сьогодні більша частина населення сприймає функцію

музею саме як відпочинок. Для потреб відвідувачів в музеї організовують масові заходи, свята, концерти, дні відчинених дверей.

Розробка освітньої концепції включає наступні напрямки: проведення дослідницької роботи з вивчення реальної і потенційної музейної аудиторії; виявлення проблематики запланованих програм; визначення етапності введення нових освітніх, культурних програм, проектів; вивчення можливостей співпраці як з окремими організаціями, так і з конкретними людьми в процесі підготовки та реалізації програм, проектів. Освітня концепція, по суті, об'єднує всю структуру музейної роботи, виявляє специфіку кожного музею, яка визначається особливостями музейного зібрання, системи експозицій та виставок, кадрового складу, територіального розташування і структури музею, історичного і сучасного розвитку регіону, демографічного складу населення. Врахування всіх перерахованих особливостей дасть можливість розробки такої освітньої моделі, яка зробить музей активним учасником культурного, освітнього життя регіону.

В даний час у вітчизняній музейній справі розроблений і створений цілий ряд музейних концепцій, які, як правило, є освітніми. Найбільш результативні з погляду їх реального використання ті, що базуються на вже проведених дослідженнях, які стосуються особливостей історичного розвитку регіону, фондів зборів, запланованих експозицій та виставок, а також багатоаспектного вивчення всієї музейної аудиторії, включаючи і потенційну.

Аналіз різноманітних підходів до створення концепцій музеїв освітніх закладів дозволив створити проект освітньої концепції музею-лабораторії «Педагогічна освіта Миколаївщини» Інституту педагогічної освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського.

Музей – лабораторію «Педагогічна освіта Миколаївщини» було створено у вересні 2010 року, як центр вивчення історії становлення та розвитку педагогічної освіти Південного регіону України та як науково-дослідний осередок пропаганди передового педагогічного досвіду.

Концепція музею – лабораторії включає наступні напрями діяльності: навчальна робота, дослідницька діяльність, виховна робо-

та, просвітницька робота, екскурсійна діяльність, творчі зустрічі видавнича діяльність, зв'язок із ЗМІ.

Навчальна робота включає проведення лекцій і практичних занять з педагогічних дисциплін: «Педагогіка», «Історія педагогіки», «Становлення педагогічної освіти Миколаївщини», «Музеєзнавство. Краєзнавство. Туризм» та ін. Викладання спецкурсу «Становлення педагогічної освіти Миколаївщини» ставить за мету ознайомити студентів з історією, сучасним станом та перспективами розвитку педагогічної освіти і науки на Миколаївщині. Особливе місце посідає спецкурс «Музеєзнавство. Краєзнавство. Туризм», метою викладання якого є надання студентам теоретичних знань та практичних навичок з теорії і практики музейної справи, краєзнавчої діяльності (в тому числі – в освітніх закладах), основ туризму.

Дослідницька діяльність здійснюється шляхом керівництва: курсовими роботами, дипломними роботами, магістерськими роботами, роботами на конкурс наукових праць, проблемними групами. А також проведення на базі музею: наукових конференцій, аспірантських та магістерських семінарів, творчих звітів викладачів, вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду.

Виховна робота включає організацію та проведення педагогічних конкурсів: «Університет майбутнього», «В. О. Сухомлинський і сучасність», «Освітні технології – майбутньому вчителю», «Конкурс педагогічної майстерності» та ін. А також проведення кінолекторіїв, виховних заходів, творчих конкурсів.

Просвітницька робота сприяє залученню студентів усіх курсів до різноманітних форм: екскурсій, виставкової діяльності, оглядів літератури, створення «Школи екскурсоводів» для студентів 4-го курсу, профорієнтаційної роботи. Просвітницька робота тісно пов'язана з екскурсійною діяльністю. Запропонована тематика таких екскурсій: «Становлення педагогічної освіти Миколаївщини», «Миколаївському національному університету імені В. О. Сухомлинського – 100 років», «Інститут педагогічної освіти – майбутньому абітурієнту», «В. О. Сухомлинський і МНУ» та ін.

У музеї – лабораторії організуються творчі зустрічі з провідними науковцями в галузі педагогіки, почесними професорами МНУ, ви-

датними випускниками університету, ветеранами педагогічної праці, вчителями шкіл.

На базі музею здійснюється активно і видавнича діяльність. У 2009 році було засновано серію «Педагогічна освіта – XXI». У 2010 році видано монографію «Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Миколаївська область». До сторіччя університету видано монографію «Інститут педагогічної освіти» та ін.

З метою популяризації музею – лабораторії «Педагогічна освіта Миколаївщини» активно ведеться робота з засобами масової інформації. На сторінках періодичної преси з'являються статті про діяльність кафедр Інституту педагогічної освіти, про впровадження передового педагогічного досвіду та спадщини В. О. Сухомлинського.

Висновки дослідження та перспективи подальших розробок. Розвиток культурно-освітньої діяльності на сучасному етапі насамперед пов'язаний із зміною соціальної ролі музею і підвищенням ефективності взаємодії музею і освітніх закладів. Подальшими шляхами удосконалення концепції музею освітнього закладу ми вбачаємо у реалізації наступних кроків: вивчення потреб освітніх закладів регіону; подальша систематизація краєзнавчого матеріалу фондів музею з історії освіти Миколаївщини; створення тематичних екскурсій, бесід, лекторіїв, з потреб освітніх закладів; навчання активу музею, створення школи екскурсоводів; використання нових інформаційних технологій.

Список використаних джерел

1. Бабенко О. Короткий словник музейних термінів / О. Бабенко. – Кіровоград: Центрально-українське видавництво, 2001. — 120 с.
2. Гайда Л. Музеєзнавство у закладах освіти: Навчальний посібник / Л. Гайда. — Кіровоград : КОІППО, 2006. — 108 с.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. — К. : Либідь, 1997. — 374 с.
4. Маленька вікно у великий світ: методичних рекомендацій на допомогу організаторам музеїв освітніх закладів / Під ред. Н. А. Бритвиной, О. Б. Карповой. — Вологда : ИЦВГМХА, 2004. — 79 с.
5. Маньковська Р. Музейництво в Україні / Р. Маньковська. — К., 2000. — 136 с.
6. Прищепа О. П. Основи музеєзнавства: навч.-метод. посібн. / О. П. Прищепа. — Рівне : Б. в., 2006. — 104 с.
7. Столяров Б. А. Музейная педагогика. История, теория, практика: Учебное пособие / Б. А. Столяров. — М. : Высшая школа, 2004. — 216 с.

О. О. ADAMENKO
Mykolaiv

THE MUSEUM CONCEPTION OF THE EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The article describes the basic Museum conceptions of the educational institutions. Generated a definition of the Museum educational institution, its features, functions, and pedagogical program. The project of conception of the museum-laboratory 'Teacher education Mykolaiv proposed to the Institute of Pedagogical Education of Mykolaiv national university after named by V. O. Sukhomlynsky.

Keywords: museum, the museum of an educational institution, the museum conception of the educational institutions, training, research, educational work, sightseeing activities.

О. О. АДАМЕНКО
г. Николаев

КОНЦЕПЦИЯ МУЗЕЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ

В статье раскрываются основы концепции музея образовательного учреждения. Сформулировано понятие, музей образовательного учреждения, определены его особенности, функции, педагогическая программа. Предложен проект музея-лаборатории «Педагогическое образование Николаевщины» Института педагогического образования Николаевского национального университета имени В. А. Сухомлинского.

Ключевые слова: музей, музей образовательного учреждения, концепция музея образовательного учреждения, учебная работа, исследовательская деятельность, воспитательная работа, просветительская работа.

Стаття надійшла до редколегії 14.03.2014

УДК 378.016:787

О. І. АНДРЕЙКО
м. Львів

МОТИВАЦІЙНО-КОГНІТИВНА СПРЯМОВАНІСТЬ РОЗВИТКУ ВИКОНАВСЬКИХ УМІНЬ СКРИПАЛЯ

У статті висвітлюється інноваційний мотиваційно-пізнавальний методичний комплекс, що спрямовується на розвиток стійкої мотивації та самомотивації студентів до системного і послідовного мистецького саморозвитку, до фахового самовдосконалення. Означений комплекс складається з диференційно-мотиваційного та виконавсько-когнітивного блоків методів навчання.

Ключові слова: мотиваційно-пізнавальний методичний комплекс, диференційно-мотиваційний блок, виконавсько-когнітивний блок.

Постановка проблеми. Зміна соціально-економічних умов ставить перед вищою школою нові завдання – формування у молоді навичок соціалізації, адаптації до динамічного розвитку навчального середовища. У зв'язку з цим, у мистецьких вузах необхідно поглиблювати вимоги фахової освіти на індивідуально-рефлексивному, виконавсько-аксіологічному та творчо-регулятивному рівнях розвитку особистості. Освіта має стати механізмом психологічної, соціальної та фахової адаптації особистості, синтез яких в процесі навчання у вищих мистецьких навчальних закладах, повинен спонукати до постійного самовдосконалення, самотворення [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливого значення у мистецькій, зокрема

музичній освіті, набувають процеси спрямованості навчання на особистісно розвиваючу освіту культурологічного типу як середовище, в якому відбувається становлення самобутнього образу професіонала-особистості висвітлених у працях О. Бодіної, О. Бондаревської, І. Зязюна, О. Олексюк, Г. Падалки.

Постановка завдання. З метою формування мотиваційно-орієнтаційних засад виконавських умінь скрипаля у вищих мистецьких навчальних закладах у статті висвітлюється інноваційний **мотиваційно-пізнавальний методичний комплекс**, що спрямовується на розвиток стійкої мотивації та самомотивації студентів до системного і послідовного мистецького саморозвитку, до фахового самовдосконалення. Означений комплекс складається